

Jesusberättelsen 1 – om dokumentens äkthet

Ingress: Vem var Jesus? Vem är han? Överensstämmer Jesusberättelsen med övriga historiska fakta? Hur kan man över huvud taget veta något om vad Jesus sade och gjorde? Tänk om allt bygger på några olärda och desperata anhängares dåliga minne! Kanske hans kvarlevor fortfarande ligger i en grav någonstans i Jerusalem? I den här artikelserien vill jag lyfta fram synpunkter på trovärdigheten i det nytestamentliga vittnesbördet om Jesus från Nasaret. Jag gör det utifrån de fyra skrifter som handlar om Jesus liv, det vill säga Nya testamentets evangelier. Tonvikten läggs på det äldsta evangeliet, Markusevangeliet.

Dokumentens äkthet

När Jesus dog stod hans lärjungar inte inför den hopplösa uppgiften att försöka börja komma ihåg vad han hade sagt. De skrivna dokumenten om Jesus liv, evangelierna, har vuxit fram ur en stark traderingstradition, svår att fatta för oss i vår dataålder med dess tekniska möjligheter. Men ännu i vår tid finns kvarlevor av den här urgamla traderingskonsten. Det finns rabbiner, som kan stora delar av Gamla testamentet utantill och barn, som i muslimska mullaskolor lär sig koranens arabiska text utantill, en text de inte ens förstår.

Den pedagogiska principen på Jesus tid var en långt driven memorering. Redan under Jesus egen livstid fanns memorerat stoff med Jesus ord och liknelser. När evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och Johannes skrev ner sina Jesusberättelser behöver de inte börja från noll. Den här förvaltar- och traderingsuppgiften kommer också fram i ordet *paradosis* (1 Kor 15:1-3), som betyder att ta emot och föra vidare ett material man fått att förvalta. Ännu kring år 130 berättas det hur biskop Papias var mån om att få träffa personer som kände apostlarna och hade hört dem. En muntlig källa räknades som mera tillförlitlig än skrivna dokument.

Men den tid kom när man var tvungen att ty sig till skrivna dokument. Är de äkta dokument? Kanske de förändrats? Ibland påstås att man hittat nya evangelier, som kyrkan sägs ha undanhållit. Den kristna kyrkan har från första början varit medveten om att det också finns andra skrifter som berättar om Jesus. De kanoniska skrifterna togs med på grund av sin inre tyngd. Frågeställningen gällde inte vilka som skulle uteslutas, utan vilka som skulle erkännas.

Sådana skrifter som aldrig blev aktuella var bland annat barndomsevangelier som ville fylla ut "luckorna" i levnadshistorien om Jesus. Barndomsevangelierna påstår till exempel att Maria kan gå vid sex månaders ålder och att hon redan som treåring sjunger fromma sånger. Hon får sitt uppehälle vid Jerusalems tempel upp till tolv års ålder och matas såsom en duva med föda ur en ängels hand. Den femåriga Jesus uppväcker en lekkamrat, han formar tolv sparvar av mjuk lera, sex år gammal bär han vatten i manteln utan att en droppe vatten tränger igenom manteln, han förbannar sina lekkamrater så att de dör, tämjer som åttaåring en lejonflock, likaså en drake och spränger sönder egyptiska avgudabilder med sin blick.

En annan grupp som inte hade trovärdig tyngd var de gnostiska skrifterna. Dan Brown påstår i sin bestseller *Da Vinci-koden* att ingenting i kristendomen är original och att de gnostiska skrifterna är mera ursprungliga än evangelierna i NT. Det verkar för mig som om Brown inte själv skulle ha läst dem. De gnostiska skrifterna är fyllda med uppenbarelser om otaliga himmelska andar och himlar. De innehåller påståenden som varken kan förnekas eller bevisas eftersom skrifterna i motsats till evangelierna saknar historisk yttre ram. Redan en ytlig bekantskap med dem visar ju på deras brist på historiska fakta. Bakom budskapet i Browns bok ligger tyvärr ett annat intresse: att plädera för en religion med det kvinnliga, häxliga som gudomliga, med rituella sexuella samlag och där ondskan blir till något gott.

Alla de fyra evangelier är anonyma. Författarnas namn framkommer inte i själva texten. Av fornkyrkliga skrifter vet vi vem som är författarna. Däremot måste pseudoevangelier, som skrevs långt senare, för att vinna auktoritet innehålla påståenden om att de var skrivna av apostlarna.

Men hur vet vi vad evangelisterna skrev? Originaldokumenten finns förstås inte kvar. Handskrifterna, avskrifterna, till de nytestamentliga skrifterna är många och gamla, inte minst i jämförelse med andra klassiska verk. Ett exempel bland många: Berättelsen om Caesars galliska krig

skrevs 58-50 f Kr. De äldsta bevarade handskrifterna till detta verk är från 900-talet. Tidsintervallerna rör sig alltså om 1000 år och handskrifternas antal som kan jämföras med varandra är endast ett tiotal. Nya testamentet skrevs någon gång mellan 40-90 e Kr och det äldsta exemplaret av en nytestamentlig skrift är från 125 e Kr. Hela Nya testamentet finns i handskrifter från år 350. Tidsintervallen är alltså betydligt mindre och antalet handskrifter är avsevärt flera (5000). De många handskrifterna gör att det är möjligt att jämföra och söka sig bakåt till den ursprungliga texten. Handskrifterna behandlar i alla stora frågor samma sak, några små oklarheter kan finnas, vilka också framkommer i noterna till en helt vanlig bibelutgåva.

Vi kan alltså notera att de nytestamentliga evangelierna har sin bakgrund i en stark traderingstradition. Deras innehåll har blivit prövat. Deras äkthet bestryks också av att de inte behöver innehålla någon uppgift om författarna. Innehållet talade för sig själv. Handskrifternas ålder och antal gör att vi med några få och små undantag med säkerhet vet vad som skrivits.